

Leonardo da Vinci

- den gåtfulle mästaren

- fundera, diskutera och skriv

Ämne: Svenska, SVA, SFI

Årskurs: 6-9, Gymnasiet, Vux

Lektionstyp: reflektion och diskussion, skrivövning

Lektionsåtgång: 2-8

Bokens handling

Säg ordet geni – och många tänker på uppfinnaren, konstnären och vetenskapsmannen Leonardo da Vinci. Men själv kände han sig inte alls som något geni. Han tvivlade ständigt på sin förmåga, och tyckte nästan aldrig att något han gjorde blev tillräckligt bra.

I Carin Svenssons bok får vi vara med när de berömda tavlorna Mona Lisa och Nattvarden blir till. Vi får också ta del av Leonardo da Vincis förmåga att uppfinna sådant som först flera hundra år senare blir verklighet, till exempel stridsvagnar och helikoptrar.

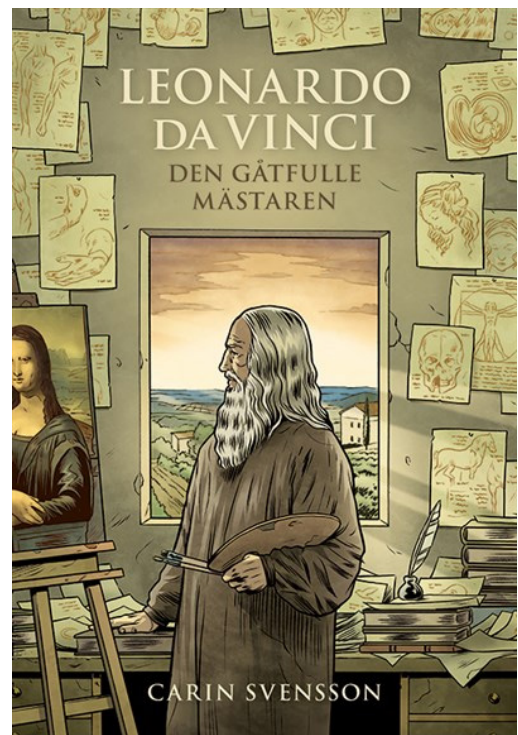
Frågor att fundera runt

Här följer frågor till bokens kapitel.

Frågorna är sådana som ni kan fundera mycket runt.

Diskutera frågorna i klassen eller i mindre grupper.

Skriv ner svaren om ni vill.

Det här lektionsupplägget är gjort av Emma Frey-Skött. Emma arbetade under många år som grundskollärare. Nu för tiden skriver hon läromedel och lättlästa barn- och ungdomsböcker.

MTM:s skolwebb

mtm.se/skola

Förord

- Vet du något om Leonardo da Vinci? Berätta.
- Vad står det om Leonardo i förordet?
- Vad vet vi säkert om Leonardo da Vinci?
- Vilka källor finns det som berättar om hans liv?

Att födas på nytt

- Vad betyder ordet renässans?
- Varför kallas 1400-talet för renässansen, tror du?
- Vad får du veta om Leonardo da Vinci i avsnittet?
- Vilka stora förändringar skedde under 1400-talet?
- Vilken av dessa förändringar tycker du var den viktigaste? Förklara.
- Sker det stora förändringar idag? Hur påverkar dessa oss människor? Fundera.

I en liten by på landet

- Vad betyder Leonardos efternamn?
- Varför behandlades Leonardo annorlunda än sina halvsyskon? Hur påverkade detta hans liv?
- Leonardo tyckte mycket om sin farbror. Varför?
- Vad menar författaren med att Leonardos liv var fyllt av gåtor, tror du?

Elev i Florens

- Varför flyttade Leonardo till Florens när han var 15 år?
- Hur såg man på konstnärer under 1400-talet. Hur ser man på konstnärer nu för tiden?
- Hur lång tid skulle det ta för Leonardo att bli maestro?
- Vilka långa utbildningar finns det idag?
- Vilket skulle du välja? Att utbilda dig till konstnär idag eller under 1400-talet? Förklara.
- Varför jublade folket när klotet kom på plats på katedralen i Florens?
- Vilken teknisk uppfinning fick upp klotet på kupolen?
- Varför skulle man kunna allt under renässansen, tror du?

Sanningens mun

- Varför hamnade Leonardo da Vinci i fängelse?
- Skulle det kunna hända idag?
- Hur kände sig Leonardo när han satt i fängelset?
- Vad tror du hade hänt om Leonardo blivit dömd?
- Vad handlade Leonardos första skisser till uppfinningar om?

Mästarens mästare

- Hur duktig var Leonardo på att måla?
- Vilket blev Leonardos första riktiga uppdrag?
- På vilka sätt var den här målningen annorlunda?
- Hur bröt Leonardo mot den tidens sätt att måla?
- Vad hände med målningen av Hieronymus?

Furstens hov i Milano

- Varför ville Leonardo få arbete hos fursten i Milano?
- Vad var det som gjorde Leonardo berömd i Milano?
- Leonardo hatade krig. Ändå uppfann han vapen? Varför?
- Varför kallar vi Leonardo för ett tekniskt geni?
- Hur vet vi att vissa av hans vapen faktiskt fungerar?
- Vad hade Leonardo för andra uppgifter vid furstens hov?
- Hur tror du det är att vara konstnär idag? Kan man leva på sin konst?

Nattvarden

- Vad tror du Leonardo da Vinci menade med att ”Målaren tävlar med naturen”?
- Vilken känd målning började Leonardo på att måla vid 43 års ålder?
- Vad är det som är så speciellt med den här målningen?
- Många konstnärer har gjort sina egna varianter av den här målningen. Har du sett någon av dessa? Berätta.
- Varför är den här målningen så förstörd?

Den perfekta staden

- Varför behövde Leonardo arbeta hos furstarna?
- Vad fick han göra vid de olika hoven?
- Leonardo ritade städer. På vilka sätt ville han förbättra dessa?
- Vilken av Leonardos uppfinningar tycker du är mest intressant? Varför?
- På vilket sätt skulle Leonardo kunnat passa in i vår tid?

Anteckningsböckerna

- Leonardo skrev ner sina tankar och idéer. Hur sparar du dina tankar och idéer?
- Varför skrev Leonardo spegelvänt, tror du?
- Varför är Leonardos anteckningar så röriga?
- Vad innehåller Codex Atlanticus?
- Var kan vi hitta Leonardos böcker?
- Varför är Leonardo da Vincis anteckningar så viktiga för oss?

Under huden

- Varför heter det här avsnittet ”Under huden”?
- Varför ville Leonardo veta så mycket om människan?
- Vad innebär det att dissekera ett lik? Varför gör vi det nu för tiden?
- Vad menade Leonardo när han skrev ”Människan är alltings mått”?
- Vad tycker du var mest intressant i det här avsnittet? Varför?

Flyga som en fågel

- Varför ville Leonardo flyga, tror du?
- Hur gick Leonardos flygtur?
- Vad kom Leonardo på när han lärde sig om vindarna?

Kärleken till hästar

- Hur vet vi att Leonardo älskade hästar?
- Leonardo gjorde ingen skillnad på människor och djur. Gör du? Varför? Varför inte?
- Vem var Michelangelo?
- Leonardo trodde inte att väggmålningen skulle bli klar. Varför?

Mona Lisa

- Vem var Mona Lisa?
- Varför är porträttet av Mona Lisa lite suddigt?
- Vad är det som är ovanligt med porträttet?
- När och varför blev tavlan av Mona Lisa så berömd?

Vem var Leonardo?

- Varför vet vi inte så mycket om hur Leonardo da Vinci var som person?
- Vad skulle du vilja veta om personen Leonardo?
- Vad får vi ändå veta om honom genom hans anteckningar?
- Vad tyckte andra människor om Leonardo?
- Hur såg Leonardo da Vinci ut? Hur vet vi det?

Ett litet slott i Frankrike

- I vilket land bodde Leonardo da Vinci i slutet av sitt liv?
- Vem var det som ville ha Leonardo i sin närhet?
- Vad tror du Leonardo menade när han skrev:
 - ”Precis som järn rostar när det inte används
 - och vatten som inte rinner när det blir dåligt ...
 - så förstörs vår förmåga att tänka
 - om vi inte använder den”?
- Var Leonardo da Vinci ett geni? Varför? Varför inte?
- Känner du till något geni som lever idag? Berätta.

Fundera vidare

Här kommer några frågor att fundera vidare runt. Börja med att fundera själv. Sedan kan du prata med en kamrat.

- Om du skulle beskriva Leonardo som person. Vad skulle du berätta om honom?
- Vad tror du Leonardo menade när han skrev ”Om du är ensam har du ingen annan än dig själv”.
Tror du han tyckte det var positivt eller negativt att vara ensam?
Vad tycker du?
- Vad tror du Leonardo da Vinci skulle tyckt om att leva idag? Vad skulle ha gillat och vad skulle han inte gillat med vår tid?
- Vad tror du Leonardo da Vinci hade haft för yrke om han levt idag? Skulle han vara berömd eller inte?

Skrivuppgift

Vad kan du lära dig av Leonardo da Vinci och hans sätt att se på livet och världen runt omkring sig?

Skriv och berätta.

Leonardo behövde furstarna, de gav honom pengar. Hans flyttlass var stort eftersom både hans assistenter och tjänstefolket följde med. Böcker, anteckningar, kläder och verktyg skulle också med. Leonardo flyttade från hov till hov. Ständigt måste han packa sina väskor.

Hans uppgifter vid de olika furstehoven var ungefär likadana som i Milano. Han var fortfarande militär ingenjör och rådgivare. Till exempel ritade han kartor, som skulle användas i krig.

En sådan karta var den över staden Imola. Kartan är full av detaljer och tekniskt skicklig. Hela staden, varje bit mark och hus finns med, även borgen, vallgraven och en slingrande flod. Allt är ritat i skala. Det vill säga att alla detaljer har rätt storlek i förhållande till varandra.

Så exakta kartor hade inte funnits tidigare.
Det var något helt nytt.

Leonardo planerade också hur städer skulle kunna utvecklas.

Han gjorde skisser till en perfekt stad med breda gator och nät av kanaler.

Kartan skulle göra det lättare att röra sig i staden för både människor och transporter.

Han planerade avlopp i städerna så att hygien skulle bli bättre och hindra att sjukdomar spreds.

Han var också ett slags vatteningenjör och gjorde skisser till en vattenväg mellan Milano och Comosjön.

Han studerade havsvågor och flodströmmar för att kunna använda vatten som kraftkälla.

I hela sitt liv hittade Leonardo på nya uppfinningar. Teknikens lagar intresserade honom.

Han ville förbättra smädelarna i olika maskiner.

En liten del skulle helst vara byggd så att den kunde användas i alla möjliga sorters maskiner.

Redan romarna under antiken hade använt kullager av trä, men Leonardo förbättrade dem.

Han uppfann också maskiner som kunde lyfta tunga stenblock för transport till bygget av katedraler.

Långt innan industrin skapades på 1700-talet hade han idéer om maskiner som kunde arbeta automatiskt.

Till exempel spinnmaskiner och vävstolar. Han var före sin tid i allt.

I en av Leonardos anteckningsböcker finns en skiss på en cykel.

Den ser ut ungefär som en modern cykel.

Skissen är klumpigt tecknad.

Forskarna är osäkra på vem som tecknat cykeln.

Var det en av Leonardos elever

som ritat av en skiss gjord av mästaren själv?

Eller är det helt enkelt en förfalskning gjord på vår tid?

Den första cykeln byggdes inte förrän cirka 300 år senare under 1800-talet.

År 1502 skrev Leonardo ett brev till sultanen i Konstantinopel, den stad som numera heter Istanbul.